

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศ ทำให้สถานประกอบการจำนวนมากได้หยุดหรือลดการจ้างงานลง ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรจากเมืองกลับสู่ถิ่นฐานในชนบทเป็นจำนวนมาก เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้น้อมนำเอาพระราชดำริส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรให้มีอาชีพ มีงานทำ เสริมรายได้ ให้พออยู่ พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียง ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพก็คือ ปัญหาการขาดเงินทุนในการดำเนินงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จึงได้ดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร โดยจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนให้เกษตรกรกู้ยืมไปประกอบอาชีพ โดยปลอดดอกเบี้ย มีระยะเวลาในการชำระคืนไม่เกิน 5 ปี โดยมีเงื่อนไขหลักเกณฑ์ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ. 2541 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543

เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.2544 รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานโครงการเงินทุนหมุนเวียนตามระเบียบดังกล่าวข้างต้น ที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จึงได้จัดสรรเงินอุดหนุนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล หมู่บ้านละ 100,000 บาท และกระทรวงมหาดไทยได้กระจายอำนาจการอนุมัติเงินโครงการให้ อบต. สภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาอำเภอและคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด โดยแบ่งอำนาจการอนุมัติตามวงเงินกู้ยืมและมีเงื่อนไขคือ กรณียังเงินของโครงการไม่เกิน 100,000 บาท โดยมีเงินสมทบร้อยละ 30 ของโครงการ เว้นแต่จะเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกร มีความเป็นไปได้สูงและไม่มีความเสี่ยงกับเงินที่กู้ยืมจะสูญไป โครงการดังกล่าวจะไม่มีเงินสมทบก็ได้ ให้สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้พิจารณาอนุมัติแล้วแจ้งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการพัฒนา

อำเภอทราบ กรณียังเงินของโครงการเกิน 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 300,000 บาท โดยมีเงินสมทบของกลุ่มร้อยละ 30 ของโครงการ ให้สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ กรณียังเงินของโครงการเกิน 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 300,000 บาท โดยไม่มีเงินสมทบ หรือวงเงินเกิน 300,000 ของโครงการ แต่ไม่เกิน 500,000 บาท ให้สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เสนอโครงการให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอเพื่อเสนอคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

ด้วยเหตุที่กรมการปกครองได้กำหนดให้ อบต. เป็นองค์กรรับผิดชอบเงินทุนหมุนเวียน โดยกำหนดให้ใช้ชื่อบัญชีเงินฝากธนาคารว่า “บัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล.... บัญชีที่ 2” ซึ่งบัดนี้ เงินทุนหมุนเวียนจำนวนดังกล่าวที่ อบต. ทั่วประเทศได้รับจัดสรรตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา มีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เพื่อให้สามารถทราบผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ไป ว่าเงินทุนกู้ยืมจำนวนดังกล่าวช่วยให้กลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มมีอาชีพอย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดรายได้ตามจุดประสงค์ของทางรัฐบาลหรือไม่ รวมทั้งหวังว่าจะสามารถนำแนวทางการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ โดยที่กลุ่มสามารถดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มมีรายได้จากผลของการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว เพื่อให้กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรที่เคยกู้หรือกำลังกู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชน แต่ไม่ประสบความสำเร็จนำไปใช้เป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน สภาพเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบ ซึ่งจะทำให้เงินทุนหมุนเวียนตามโครงการเศรษฐกิจชุมชนจำนวนหลายแสนหรือหลายล้านบาทในแต่ละ อบต. สามารถที่จะสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน ให้พออยู่พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาระดับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. กลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่เคยกู้หรือกำลังกู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชน แต่ไม่ประสบความสำเร็จสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน สภาพเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบได้
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของ อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด ให้ดีขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือประธานกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 70 คน
2. ขอบเขตเนื้อหา
 - 2.1 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืม
 - 2.2 ความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาอุปสรรคของกู้ยืม
 - 2.3 ความคิดเห็นที่มีต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชน
3. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาโครงการเศรษฐกิจชุมชนของ อบต. ทุกแห่งในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำนวน 9 อบต. 68 หมู่บ้าน
4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2552 – กันยายน 2552

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วย
 - 1.1 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อรูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของกลุ่ม ได้แก่
 - 1) ใช้เป็นทุนซื้อสินค้ามาจำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน
 - 2) ใช้เป็นทุนซื้อวัตถุดิบมาแปรรูปสินค้าของกลุ่ม

3) ให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อใช้ประกอบอาชีพของแต่ละคน

4) ใช้ซื้อเครื่องมือหรือวัสดุในการประกอบกิจการของกลุ่ม

1.2 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม ได้แก่

1) ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม

2) ด้านการรวมทุนของสมาชิกกลุ่ม

3) ด้านการบริหารของคณะกรรมการกลุ่ม

4) ด้านองค์ความรู้ของสมาชิกกลุ่ม

5) ด้านการตลาดของกลุ่ม

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความคิดเห็นของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย

2.1 มีอาชีพมั่นคง

2.2 มีรายได้เพิ่มขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง เศรษฐกิจทุกสาขาของชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งดำเนินอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม คำนึงและยั่งยืน เป็นการผลิตที่เลี้ยงชีวิตครอบครัวและชุมชนได้อย่างพอเพียง ส่วนเกินแห่งผลิตนี้เป็เศรษฐกิจแห่งการแลกเปลี่ยน ซื้อขายหรือแปรรูปตามกำลังและวัฒนธรรมของชุมชนเอง

กลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรหรือผู้ว่างงานมีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการเศรษฐกิจชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

ผู้ตอบแบบสอบถาม หมายถึง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นประธานกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง สิ่งทีกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรเห็นว่าเป็นสาเหตุหรือสิ่งที่มาขัดขวางทำให้การพัฒนากลุ่มไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ การดำเนินการล่าช้า และไม่

เป็นไปตามแผนปฏิบัติการซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม ด้านการรวมทุนของสมาชิกกลุ่ม ด้านการบริหารของคณะกรรมการกลุ่ม ด้านองค์ความรู้ของสมาชิกกลุ่ม และด้านการตลาดของกลุ่ม

การมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีพลังอำนาจ ในการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มในการตัดสินใจ การจัดการทรัพยากร การร่วมคิด วางแผนดำเนินการ รับประโยชน์และบำรุงรักษา ในกิจกรรมกลุ่ม เพื่อกำหนดเป้าหมายของกลุ่มด้วยความสมัครใจ

การรวมทุนของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมกันจัดหาทุน เพื่อประกอบกิจกรรมของกลุ่ม โดยอาจเป็นลักษณะที่สมาชิกแต่ละคนร่วมลงทุน หรือจัดหาทุนโดยการกู้ยืมหรือขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนองค์การต่าง ๆ

การบริหารของคณะกรรมการกลุ่ม หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของคณะกรรมการกลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ หน่วยงาน

องค์ความรู้ของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง สมาชิกกลุ่มมีองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ ดำเนินการ โดยใช้เงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน

การตลาดของกลุ่ม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งจะต้องมี การวางแผนการผลิต การกำหนดราคา การจัดจำหน่าย ตลอดจนการดำเนินกิจการทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการและบริการให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค พอใจทั้งในเรื่องราคาและบริการ

รูปแบบการใช้เงินกู้ยืม หมายถึง ลักษณะการใช้เงินกู้ยืมโครงการเศรษฐกิจชุมชนของ กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ ให้เป็นทุนซื้อสินค้ามาจำหน่ายในร้านค้า สหกรณ์หมู่บ้าน ใช้เป็นทุนซื้อวัตถุดิบมาแปรรูปสินค้าของกลุ่ม ให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้ประกอบอาชีพของแต่ละคน และใช้ซื้อเครื่องมือหรือวัสดุในการประกอบกิจการของกลุ่ม

ความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่ กู้ยืมเงินสามารถมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น

อาชีพที่มั่นคง หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน โครงการเศรษฐกิจชุมชนเป็นเงินทุนหมุนเวียน มีระยะเวลายั่งยืนนับแต่วันกู้ยืมจนถึงปัจจุบัน

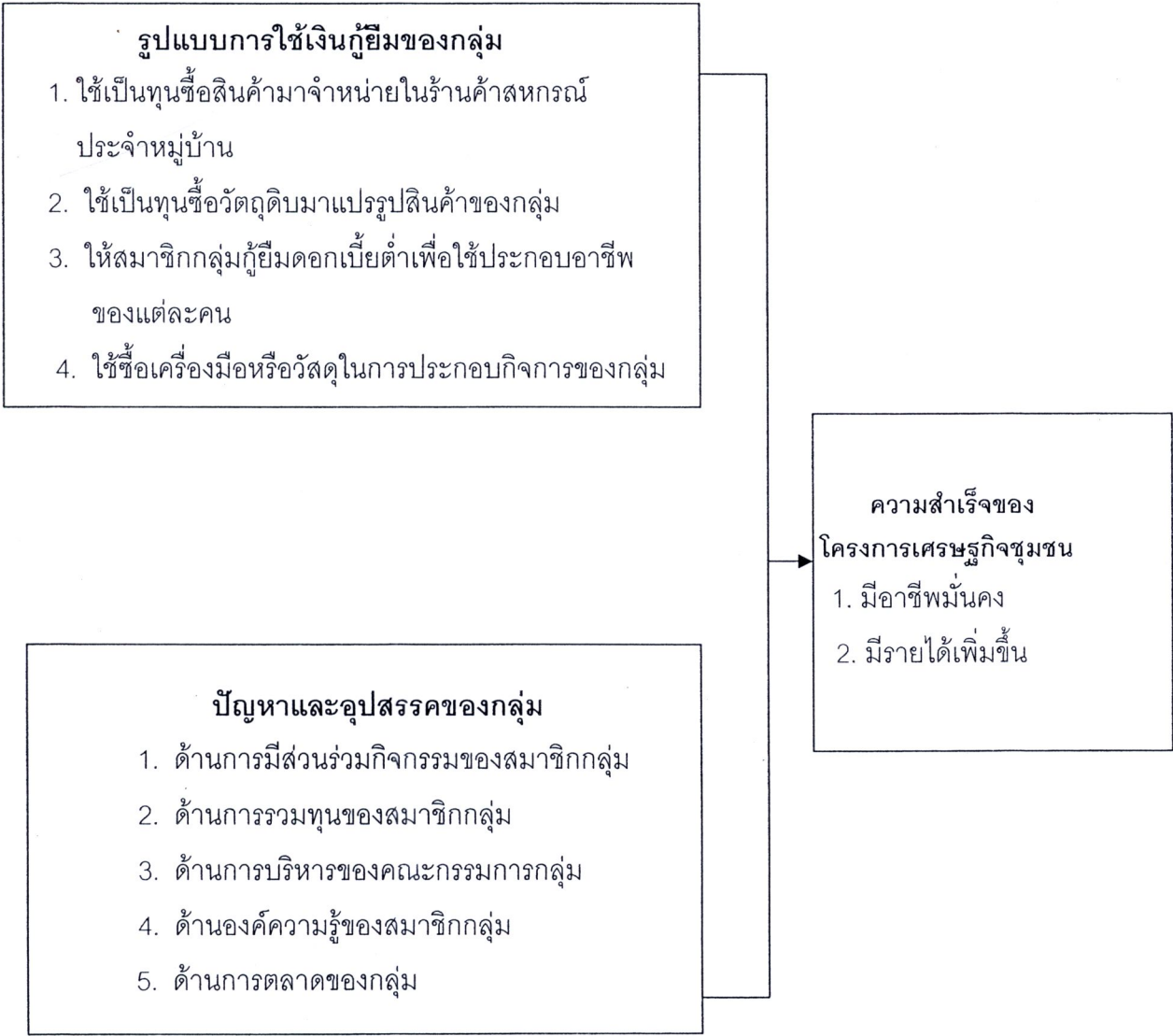
รายได้เพิ่มขึ้น หมายถึง เงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นที่สมาชิกกลุ่มได้รับจากผล การดำเนินงานของกลุ่มที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดที่จะมุ่งศึกษาความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการเศรษฐกิจชุมชน รูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง
2. รูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมที่แตกต่างกันส่งผลต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน
3. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มที่แตกต่างกันส่งผลต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน